

Bliver AI en accelerationsmaskine eller en transformationsmulighed?

Af erhvervpsykolog Karen Marie Fiirgaard, samarbejdspartner med DANSK HR

Refleksioner over
muligheder og
snubletråde i
brugen af
AI-teknologier.

For mig er teknologiens paradoks blevet tydeligt: Vi har nået et punkt i vores teknologiske udvikling, hvor teknologierne ikke længere blot hjælper os – de kræver noget af os. De beslaglægger vores opmærksomhed, vores koncentration og vores mentale båndbredde. Jeg er bestemt ikke teknofob og bliver det aldrig. Min holdning er derfor, at vi bør gøre os umage for at lære de nye teknologier at kende og forstå dem – så vi kan bruge dem klogt.

Debatten om skærmtid har allerede været i en rum tid, men teknologierne kan berøve os mere end blot vores tid og opmærksomhed. De kan berøve os vores færdigheder – derfor skal vi bruge dem klogt.

Lad os tage det med tiden og opmærksomheden først. En simpel teknologi som vaskemaskinen gav os tid. Den frigjorde tid til noget andet, fordi den gjorde arbejdet for os. Ingen blev så fascinerede af vaskemaskinen, at de sad og så på den mens den vaskede – vel?

Men – hvad med AI?

AI risikerer at gøre det modsatte.

Vi bruger tid på prompts. Tid på at rette output. Tid på at forstå, hvad teknologien egentlig laver. Mange medarbejdere oplever derfor, at AI også beslaglægger tid, og nogle oplever, at den beslaglægger mere, end den giver. Ikke fordi teknologien ikke virker – men fordi vi ikke har lært at bruge den rigtigt.

Arbejdspladsens opgave er derfor ikke kun at implementere AI.

Opgaven er at udvikle og danne mennesker i brugen af den.

Digital dannelse er i dag en arbejdsmiljøfaktor, en trivselsfaktor og en konkurrencefaktor.

Man kan vist roligt fastslå, at vi lever i en tid, hvor organisationens kvalitet ikke kun afhænger af dens teknologi – men også af medarbejdernes evne til at tænke kritisk, stille spørgsmål og skabe mening.

Bias begynder i sproget – og ender i organisationskulturen

AI lærer af os. Af vores sprog, vores antagelser, vores mønstre og vores blindheder.

Derfor bliver vores egne bias fordoblet i brugen af AI.

Bias i sproget bliver til bias i AI. Når organisationer ukritisk tager AI-output som sandhed, mister de evnen til at se deres egne skyggesider. Der opstår en slags *forregnet selvforståelse* – en slags dobbelt bias – og dermed kimen til et ledelsesproblem. Hvilket ledelsesproblem tænker du måske?

- At vi bliver skrāsikre.
- At vi stopper med at undre os.
- At vi mister en nysgerrig kultur.

Sproget er afgørende for skabelsen af kulturen på arbejdspladsen. Det er gennem sproget, vi skaber mening – og det er sproget, vi giver videre til teknologien.

Vi må derfor spørge: Hvilket sprog fodrer vi AI med – og hvad siger det om os?

AI bliver let et spejl. Eller et ekkokammer, for når teknologien primært trænes af "dig og mig" og ikke eksperter alene, påvirker det dens kvalitet. Den bliver mere upræcis, fordi vi bliver mere upræcise.

Teknologien er kun så klog som de mennesker, der bruger den.

AI som relationsfortyndingsmiddel

I indledningen påstod jeg, at AI kan berøve os færdigheder. Faktisk har det altid været sådan at teknologier ændrer og påvirker menneskelig adfærd. GPS'en reducerede evnen til at orientere os i landskabet. Lommeregneren fjernede behovet for hovedregning. AI risikerer at fjerne evnen til at orientere os i hinanden.

Hvor vi før søgte vores kolleger for sparring, resonans og fælles tænkning, kan vi nu gå til maskinen.

Det er praktisk. Den er hurtig. Men det indebærer en risiko. Risikoen er, at vi interagerer mindre, og da mennesket er et socialt væsen er det ikke nødvendigvis godt, at vi vælger interaktionen med robotten, fremfor med kollegaen.

Spørger man en tilfældig gruppe mennesker om, hvad deres bedste oplevelse i livet handler om, så er svarene meget sjældent noget med projekter, præstationer eller penge. De bedste oplevelser handler om mennesker – om relationer, der bevæger os.

Hvis AI fortrænger det menneskelige mellemværende, skaber vi et arbejdsliv uden resonans. Et arbejdsliv uden sjælsmod og uden fordybelse. Et arbejdsliv uden undren. AI'en kan ikke undre sig – men det kan vi.

Ledelsesopgaven:**At sænke tempoet – ikke hæve det**

AI inviterer os til acceleration: mere, hurtigere, mere perfekt.

Men fremtidens ledelse handler også om rytme, resonans og menneskelig bæredygtighed.

Og ledelse handler om at sikre, at ingen medarbejdere skal klare mere, end de kan tåle. Når organisationer indfører AI uden samtidig at tale om rytme, resonans og menneskelig bæredygtighed, accelererer vi blot i et i forvejen presset system – det menneskelige nervesystem.

At bruge AI klogt handler ikke om at gøre mere. Det handler om at frigøre tid til det, der betyder noget.

Demokrati, dømmekraft og den tabte evne til at tænke selv

Corona lærte os noget vigtigt: Vi ventede på en plan fra nogen andre.

AI forstærker den tendens. For hvis vi lader teknologien tænke, risikerer vi, at mennesket holder op med at tænke, reflektere, undre sig og fabulere.

En intelligent brug af AI kræver derfor mere end, at du fodrer den med data. En intelligent brug af AI kræver dannelse af de mennesker, der bruger teknologierne. Det betyder i praksis, at vi skal blive dygtige til at skelne mellem menneskelig indsigt og informationer, og prioritere relationer sideløbende med, at vi får hjælp af AI.

Når AI bliver en transformationsmulighed

AI kan en masse. Den kan virkelig blive en god makker til trivielle opgaver. Den kan f.eks. bistå med dokumentationskrav i hjemmeplejen. Den kan støtte ordblinde. Den kan aflaste medarbejdere med kognitivt pres. Den kan skrive referater fra møder – alt sammen noget, der letter et kognitivt pres og frigør tid.

Det inviterer os til at reflektere over ét spørgsmål:

Hvad skal vi bruge den frigjorte tid til?

Hvis svaret er "flere opgaver", bliver AI en accelerationsmaskine. Hvis svaret derimod er "mere menneskelighed, mere samarbejde, mere resonans", bliver AI en transformationsmulighed. Så måske handler AI ikke om maskinen. Måske handler den om os og om vores evne til at vælge menneskelighed i en teknologisk tid.

AI kan frigøre tid. Men kun mennesker kan give den frigjorte tid mening. ✕

